

Artner Annamária : A kínai működőtőke-export és az Európai Unió új keleti tagállamai

(részletek)

Magyarországot földrajzi fekvése alkalmassá teszi arra, hogy központi, elosztó-közvetítő szerepet játsszon. Ezért a Kelet-Európa-Kína relációban is ilyen szerepre tör, amit alátámaszt, hogy több kínai cég, sőt a kínai politika is úgy vette, veszi számításba Magyarországot mint európai terjeszkedésének kiindulópontját.

Magyarországot adottságai és az eddig ez irányba tett lépések erre alkalmassá is teszik: például az Ázsia Centerben lévő kínai kereskedelmi központ (China Brand Trade Center, Kínai Márkás Termékek Kereskedelmi Központja). Csak még egy ilyen központ van a világon, mégpedig Dubaiban. Közvetlen repülőjárat üzemel Peking és Budapest között. A Bank of China egyetlen európai fiókja Budapesten található, 2003 óta (a banknak ez a regionális központja). A becslések szerint körülbelül 20 ezer kínai állampolgár tartózkodik Magyarországon, amely az egyetlen európai ország, ahol (2004 óta) két tannyelvű, az oktatási rendszerbe integrált kínai iskola működik. A távoli országokkal való kapcsolat-teremtésben pedig mindig döntő szerepük volt a diaszpóráknak. A kapcsolat-építésnek jót tett a 2007–2008 folyamán Kínában megrendezett „Magyar évad”, és a kapcsolatok építését könnyíti az is, hogy két kínai egyetemen is tanítják a magyar nyelvet.

Mindehhez járul a magyar miniszterelnök kínai látogatása, a Magyar Kereskedelmi és Iparkamarán belül létrejött magyar-kínai tagozat (2004), a magyar-kínai informatikai együttműködést segítő IT-iroda Shenzhenben (2005), amiket jól kiegészítenek a különböző szintű üzleti fórumok, vagy az 1995-ben magyarok ál-

tal alapított Kínai Kulturális és Művészeti Központ, és nem lehet eléggé hangsúlyozni a jó politikai kapcsolatok szerepét sem. (Magyarország Románia után a legelfogadóbb Kínával szemben a kelet-európai térségben.) Magyarország további vonzereje a kutatási-fejlesztési potenciálban van. A legnagyobb kínai beruházások között szerepel egy vezető kínai számítástechnikai cég szoftverfejlesztő központja (Neusoft), valamint az őssejtkutatás (Beike Biotechnology). A jelentősebb csúcstechnológiai beruházások közé tartozik még például a Huawei vezető telekommunikációs cég magyarországi üzeme. De egyelőre még a kínai befektetők „mindenevők” Magyarországon. Több ezer kis (többnyire textil-ruha kereskedő) cég működik az országban, bár ezek a tőkeállomány szempontjából alig jelentenek valamit. Viszont kínai befektetők vásárolták meg a Skála üzletlánc egy részét, van itt kínai csomagolóanyag gyártó üzem (Livan Biodegradable Product Co. Ltd), csavargyár, és találkozhatunk kínai infrastrukturális beruházással is. Így például kínaiak építenek Vát község határában egy teherszállító gépek fogadására alkalmas repülőteret, ami körülbelül évi 170 ezer tonna áru befogadására lesz képes. Mára több balatoni, budapesti szálloda is kínai kézben van. Most, a világgazdasági válság idején, amikor a hagyományos autógyártó piacvezetők sora rogyyan meg, kínai autógyártók érdeklődnek Magyarország és Lengyelország iránt.

A magyar külügyminisztérium nyilvántartása szerint 1989 óta négy egyezmény született Kínával, egy jogi, egy adózási, egy vámügyi és egy állategészség-

ügyi. Ezekhez azonban tárcaközi egyezmények sora járul, például légitársaságok, turisztika, K+F, környezetvédelem stb. területén. Összesen 27 állam- és kormányközi és több mint 20 tárca- és intézményközi megállapodás és munkaterv van hatályban hazánk és a Kínai Népköztársaság között.

Mindeme kedvező mozzanatok mellett azonban vannak olyan jelek is, amelyek a kínai kapcsolatok jelentőségének alábecsülésére mutatnak. A magyarországi Nemzeti Fejlesztési és Gazdasági Minisztérium beáramló működőtőke-beruházásokkal foglalkozó időszakos jelentése meg sem említi a kínai tőkét, még 2008 áprilisában sem, amit indokolhat a Magyarországon lévő kínai tőke kis mértéke, de nem indokol a benne rejlő potenciál. A Külügyminisztérium külgazdasági stratégiája szerint: „A külgazdasági kapcsolatrendszer fejlesztésében emellett kiemelt irányt jelentenek Oroszország és egyes kelet-európai országok, Délkelet-Európa, az Egyesült Államok, Kína és más ázsiai országok, valamint a Közel-Kelet értékesítési piacai.” (KÜM) Ehhez képest a stratégia többé meg sem említi Kínát, tehát neve mindössze egyszer (az imént idézett helyen) szerepel, de Ázsia is csak összesen négyszer. Ezzel szemben Európára több mint kilencvenszer történik hivatkozás. Vajon Európa kilencvenszer fontosabb Magyarországra nézve, mint a világ legnépesebb és évtizedek óta a leggyorsabb ütemben növekvő gazdasága, amely egyes becslések szerint (Ernst & Young) egy évtizeden belül utolérheti, sőt leghagyhatja az Egyesült Államokat? Amelynek egyik bankja (Industrial & Commercial Bank of China, ICBC) lett a világ legnagyobb hitelintézete 2009 elején a betétállománya alapján, és amely a világ második és harmadik legnagyobb bankját is birtokolja? Amely a világ legnagyobb autópiaça és az internetet haszná-

lók száma alapján a világ legnagyobb internetes hatalma? Kína külföldi beruházásai többnyire kicsik (gyakran nem érik el az egymillió dollárt sem). Ennek tükrében nem nevezhető Kína-barátnak a magyar kormány „VIP” projektje, amely egyedüli befektetésösztönzőként olvasható az ITD Hungary honlapján, mivel ennek keretében csak tízmillió eurónál nagyobb beruházások kaphatnak előre nem meghatározott nagyságú támogatást.

Kína működőtőke-exportja a világgazdaság számára új impulzusokat jelenthet mind a gazdasági potenciál (kereslet, termelési kapacitás, foglalkoztatás), mind a gazdasági válság utáni nemzetközi rendszempontjából (kiegyensúlyozottabb, a fejlődő országok érdekeit jobban figyelembe vevő, szabályozottabb nemzetközi pénzpiacok). Ezért a kelet- és közép-európai, félperifériás országok és különösen Magyarország számára a vele való kapcsolatépítés a tőkeinjekció mellett új megoldások keresésében és találásában nyújthat segítséget. A kínai gazdasággal való kapcsolat tehát a tőkeimporton, a kínai, többnyire állami vállalatokkal való együttműködésen keresztül nyitottabbá teheti a kelet-európai országokat, mind gazdasági, mind társadalmi értelemben. Ennek érdekében mindent meg kell tenni az ázsiai országhoz fűződő szálak számosságának és erejének növeléséért.

Általában is, de Kínával kapcsolatban különösen igaz, hogy a gazdasági kapcsolatok fejlődésében kulcsszerepe van az államnak. Kína működőtőke-exportját az állam vezérli, a hazai fejlesztési céloknak, a világgazdasággal, a globális szerepvállalással kapcsolatos stratégiának alárendelten. Ez azzal jár, hogy a kitűzött fő relációkba irányuló forgalmat mindig magas szintű állami kapcsolatépítéssel alapozzák meg. Magyarország Kínával fenntartott gazdasági kapcsolatainak sikere is – amely régiókban kedvezőbb, ha nem

a legkedvezőbb helyzetbe segítette hazánkat – részben az aktív kül- (gazdaság-) politikának köszönhető. A magyar gazdaságdiplomácia – a már idézett külügyi stratégiai alapvetésben méltánytalanul elhanyagolt Kína-kapcsolatokkal ellentétben – a gyakorlatban számos lépést tett a két ország közti viszony aktivizálására. Nem kétséges, hogy ennek tudható be az is, hogy a két ország kölcsönösen kimagasló szerepet játszik a másik ország régiójával fenntartott gazdasági kapcsolatokban (Lengyelország után Kína második legnagyobb kereskedelmi partnere a tíz új kelet-európai tagország közül Magyarország, és Magyarország számára a Kínával folytatott kereskedelem a legnagyobb az ázsiai térségben.)

Az említett kormány- és alsóbb szintű lépések (miniszterelnöki látogatás, IT-iroda Shenzhenben, CBTC, közvetlen légi kapcsolat stb.) mind kétségtelenül elősegítik a két ország és vállalataik közeledését. A továbbfejlődés, a kínai tőke bevonása azonban – mint azt *Rácz* (2008) is megállapítja – „csak hosszú távú, stratégiai elkötelezettséget tükröző magyar állami garanciavállalás mellett lehetséges.” Ebben felkínálható például Magyarország vízi útjainak, gazdasági logisztikai adottságainak kihasználása is.

A kínai kapcsolatok további építésére való törekvés helyessége mellett szól, hogy Kína az utóbbi években erőteljesebb tőkeexpanzióba kezdett (a 205 milliárd dolláros állami szuverén alap létrehozása 2007 nyarán), és a világgazdasági válság idején ezt a törekvését valószínűleg erősíteni fogja. Ez azt jelenti, hogy több és nagyobb vállalatok keresnek majd maguknak telephelyet, és ezt, illetve az ehhez szükséges regionális központokat – egyéb gazdasági szempontok mellett – nyilván inkább ott fogják felállítani, ahol már kiépített kapcsolatrendszerre és jó fogadókészségre találnak.

A kínai-magyar kapcsolatokat, így a tőkebeáramlás gátjai között megemlíthető a magyar lakosság ismereteinek hiányossága Kínát, a kínai gazdaságot, kultúrát, teljesítményt illetően. Az információhiány hozzájárul ahhoz, hogy még az üzleti szféra sem ismeri fel a kínai kapcsolatokban rejlő lehetőségeket, ezért már az első nehézségektől visszariadnak. Kína számára a fejlett technológia megszerzése alapvető, stratégiai fontosságú cél. A kínai kormány nagy hangsúlyt fektet a technológiai fejlődésre, és jelentős pénzeket investál a hazai K+F-be. Ám a technológiai innovációkra, többek között a korszerű mezőgazdasági és környezetvédelmi eljárásokra fogékony kínai vállalatoknak sem elég a már készen talált magyar fejlesztéseket kínálni: értékesítésre csak a kínai hasznosítást elősegítő módosítások után lehet számítani, amihez előzetes tájékozódás, sőt tőkebefektetés szükséges. Mint *Mohr* megállapítja: nem elég „vaktában próbálkozni”. Ugyanakkor változtatni kell a szemléleten, miszerint csak tőlünk tanulhatnak a kínaiak, mi tőlük nem. A kínai társadalomban például sokkal kevésbé jellemző az individualista gondolkodás, a lassú, fokozatos fejlődés elvét követik a nagy, gyors változtatások helyett. A tanulás egyik területe éppen a fejlett technológiák lehetnek (például a közös K+F-tevékenység révén), hiszen Kína az utóbbi években e tekintetben számottevően fejlődött, ami megmutatkozik például exportáru-szerkezetének modernizálódásában is.

A kelet-európai országok – köztük Magyarország – rendelkeznek olyan kutatóbázisokkal, amelyek a kölcsönösen előnyös együttműködés lehetőségét kínálhatják Kínának. Ugyanakkor azonban meggondolandó, hogy a jövő stratégiáját – éppen a jelenlegi világgazdasági válság tükrében – szabad-e meghatározó módon a tőkelapú gazdaságfejlesztés-

tésre alapozni. A hosszú távú gondolkodás és a piaconmaradást szolgáló profitérdek ugyanis kölcsönösen kizárja egymást. Ezért stratégiai elképzelésként nem a kínai működő tőke becsalogatása kell, hogy legyen a cél, hanem a kínai

(állami) tőkével való együttműködés. Ennek formái az államközi egyezményeken alapuló technológiafejlesztéstől a közös (magyar és kínai, állami és magán) tőkét tartalmazó vállalkozások indításáig terjedhetnek.